

ÖĞRENME VE ETKİN ÖĞRENME

Nuri GÖKALP¹

Özet

Gelişen ve değişen teknolojik yapılanmalar küresel eğitimde yaygın ve ortak çözümlerin geliştirilmesine olanak verirken, aynı zamanda bireylerden beklentilerin de hızla artmasına neden olmaktadır. Günümüzde öğrenme stratejisi önem kazanmakta, anlam, değişim, yenilik, büyüme ve kendini gerçekleştirme gibi kavramları da kapsamaktadır. Yaşanılan bu değişimlerle işletmeler için insan kaynaklarının geliştirici boyutu ve öğrenme yoluyla kazanılan yetenekler daha da önem kazanmıştır. Bu nedenle bilgi toplumu öğrenmenin sürekli olduğu kurumlara ihtiyaç duyar. XXI. yüzyıl öğretim kurumlarının bu gerçeği göz önüne alarak, etkin öğrenme yaklaşımını uygulamalarının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Abstract

Developing and changing technological structurings makes prevalent and common solutions improvement in global education possible, it also rapidly increases the individual's expectations. In today's world, learning strategies have become important and they also include the concept of meaning, alternation, innovation and growing. Related to these changes, developer dimension of human resources and the abilities acquired by learning has become more important. Consequently, information society needs associations that contains constant learning. It is thought that it would be useful for the the education associations in 21.century to apply this effective learning by taking this fact into consideration.

Anahtar Kelimeler : Gelişen, değişen, eğitim, öğrenme, etkin.

Giriş

Gelişen ve değişen teknolojik yapılanmalar küresel eğitimde yaygın ve ortak çözümlerin geliştirilmesine olanak verirken, aynı zamanda bireylerden beklentilerin de hızla artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda birçok ülke var olan eğitim sistemini sorgulamaktadır. Bu sorgulamanın temel noktası ise kalıplaşmış zihinler üreten eğitim sistemlerinin yararlarının pek fazla olmaması ve toplumların düşünen, üreten, sorun çözen insanlara daha çok gereksinim duymasıdır. Bu düşünceden hareketle toplumlar öğrenciyi eğitim sistemi içinde daha etkin bir konuma getirmeye çalışmaktadır. Öğrenciler artık sessizce oturup, yalnızca verileni almakla yetinmeyecekler; söyleyecek, yapacak, katılacak ve çözümleyeceklerdir. Yani öğrenmeyi öğreneceklerdir. Böylece yalnızca bilinenleri tekrarlamayıp, bilinmeyenler de sorgulayacaklar. Öğrenci kendi bilgisini kendisi üretecek, böylelikle de başarılı olmayı da öğrenecektir.

Günümüzde çoğu ülkede ve Türkiye'de kullanılan öğretim yöntemleri öğrenciyi bilgileri hazır kalıplar biçiminde verip, aynen alma şeklinde bir yol izlemektedir. Bu öğretim yöntemlerinin uygulanması sırasında, hangi bilgiyi niçin almak zorunda olduğunun bile farkında olamayan öğrenciler, bilmediği bu hedefler uğruna derslerde öğretmenin -kimi zaman neredeyse soru bile sormaksızın- anlattığı bilgileri hafızasına kaydetmeye çalışmaktadır. Bu genelde bilgiyi tekrar edip ezberleme biçiminde olmaktadır. Başka bir öğrenci tipi ise bu tekrarlama ve ezberleme biçimini benimsemeyip belki de çoğunlukla hak etmediği halde "sıradan" ya da "tembel" bir öğrenci olarak nitelenmektedir. Öğrencinin edilgen olduğu bu öğretim yöntemleri artık terk edilmelidir. Bunun amacı ise öğrencinin "öğrenme" sürecine etkin (aktif) olarak katılmasını sağlamaktır.

¹ İşletmecilik Meslek Yüksek Okulu, İstanbul Kültür Üniversitesi, 34191 Şirinevler/ İstanbul.

1. Öğrenme Nedir ?

Bir deneyim ya da denemenin/bilginin sonucunda davranışlarda meydana gelen sürdürülebilir ve kalıcı değişikliklerdir. "Canlı varlıkları cansız varlıklardan ayıran tek olgu öğrenmedir. Öğrenme olamadan ne konuşabiliriz ne de ihtiyaçlarımızı giderebiliriz". [1] Öğrenme insan davranışlarında büyüme sürecinin bir sonucu olmayan nispeten sürekli bir değişimdir. Öğrenme, bir ürün (öğrenilen şey) ya da ürünü ortaya koyan süreçtir. Günümüzde öğrenme stratejisi önem kazanmakta, anlamı değişim, yenilik büyüme ve kendini gerçekleştirme gibi kavramları da kapsamaktadır. Herşeyin çok hızlı değiştiği zamanımızda, hıza ayak uydurmak çok daha güçleşmektedir. Hızlı değişikliklerin olduğu dünyamızda en iyi çözüm olabildiğince iyi ve etkin öğrenmedir. Gerçek öğrenme insanın özünde varolan birşeydir. Öğrenme sayesinde daha önceleri hiç yapamadığımız şeyleri yapabilmeyi başlarız. Öğrenme yoluyla dünyayı ve yaşamın yaratıcı sürecin bir parçası yapabilmeye başlarız. Öğrenme yoluyla dünyayı ve yaşamın yaratıcı sürecin bir parçası olan kapasitemizi genişletiriz. Her insanın içinde böyle bir öğrenmeye büyük bir açlık vardır.

İnsan hayatının başlangıcından itibaren sürekli olarak bir şeyler öğrenir. Örneğin: bir çocuğa kimsenin öğrenmeyi öğretmesine gerek yoktur. Çocuklar yürümeyi, konuşmayı, kendi işlerini büyük ölçüde görmeyi kendileri öğrenir. "Öğrenmeyi öğrenmek, neyin nasıl öğrenildiğini ve daha iyi nasıl öğrenileceğini bilmek ve bu bilgileri öğrenme sürecinde kullanılabilir. Daha az zamanda daha az çabayla daha çok şey öğrenmek öğrenebilmek ve öğrenmeyi bir uğraş olmaktan çıkarıp, yaşam tarzına dönüştürmek gerekir" [2] başarılı bir sistem içinde yerleştiğinde başarıyı ve yaşam kalitesini yükseltecektir.

1.1. Öğrenmenin Önemi

Global bilgi dünyası giderek daha karmaşık daha çok içiçe geçmeye başlayan ve daha dinamik bir görünüm kazanmaktadır. Bu gelişim süreci, işi ve çalışmayı, başkalarının deneyimlerinden daha çok ilham alınması gereken öğrenmeye açık hale getirmektedir. Gelecekte, gerçekten diğerlerinin önüne geçecek organizasyonlar, kişilerin bir örgütün tüm seviyelerinde öğrenme yükümlülük ve kapasitesinin nasıl değerlendirilebileceğini keşfederler olacaktır.

Günümüzde yaşanan değişimlerle işletmeler için insan kaynaklarının yaratıcı boyutu ve öğrenme yoluyla kazanılan yetenekler daha bir önem kazanmıştır. İşletme performansı, beşeri niteliklerin artırılmasına bağlı hale gelmektedir. P.F.Druckker'a göre, bilgi doğası gereği hızlı değişmektedir. Bilgi toplumu üyeleri sürekli olarak eskimiş duruma düşme riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle bilgi toplumu, öğrenmenin sürekli olduğu kurumlara ihtiyaç duyar. XXI. Yüzyıl işletmeleri bu gerçeği kabul etmeli ve çalışanlarının katılımı ile sürekli öğrenme ve yeni davranışlar geliştirme sistemi kurmalıdırlar.

Düşünme yeteneği, insanın sahip olduğu en önemli kaynaktır. E.De Bona'ya göre, yine de bu en önemli yeteneğimizden hiçbir zaman tam olarak tatmin olamayız. Ne kadar iyi olursak olalım. Her zaman daha iyisini istemeliyiz. Düşünme yeteneği açısından kendilerinin eksiksiz olduğunu düşünen insanlar, düşünmenin yapabilecekleri konusunda sadece sınırlı bir görüşe sahip kimselerdir. Öğrenmenin en basit şekli hata düzeltmek şeklinde olmaktadır. Öğrenmenin en zor ve karmaşık olanı ise öğrenmeyi öğrenmektir. Öğrenme kapasitelerini en yüksek düzeye çıkarmak isteyen öğrenen örgütler öğrenmek için öğrenirler. Öğrenme kazanılması gereken bir yetkinliktir. Firma, yöneticilerini ve çalışanlarını uzmanlık temelli bir yaklaşımdan çok, bir öneri ve işbirliği üslubuyla çalışmaya teşvik eder. Bu şekilde öğrenmeyi öğrenmek, bütün etkinlikler için temel olur. Öğrenmenin stratejik önemi sinerji yaratabilmesi, üç önemli unsuru içermesi ile mümkündür.

- bilgi
- gerçekleştirilebilirlik
- isteklilik.

Sürekli iyileşme bu üç unsur ile birlikte, öğrenmeye inançla bağlanmayı ve kendini adamayı gerektirmektedir.

1.2. Öğrenmenin Çeşitleri

Öğrenme çeşitleri; anlık öğrenme, kazara öğrenme, planlı öğrenme olarak üçe ayrılır.

Anlık öğrenme : Öğrenme her zaman az yada çok devam eder. bazen öğrenme eldeki iş ya da görev gerçekleştirildiği anda olur. Buna anlık öğrenme denir.

Kazara öğrenme : Bir durumun beklenmedik şekilde sonuçlanması sonucu ortaya çıkar. Kazara öğrenme, beklenmedik bir olay karşısında; onunla başa çıkmasının yolunu öğrenmektir. Fakat kazara öğrenmenin tümü olumlu değildir.

Pasif öğrenme : Anlık ve kazara öğrenmede, öğrenen kişi öğrenmek için bilinçli bir karar vermez. Öğrenme ileriye dönük değildir. İstmeden oluşan bir deneyim sonucudur. İnsanlar edilgen öğrenme yoluyla öğrendiklerini her zaman düşünürler. Onlar için öğrenmeye özel bir dikkat vermeye gerek yoktur.

Bir kişinin dikkatini öğrenmeye yoğunlaştırabilmesi ve gücünü öğrenme yolunda kullanılmasını sağlamaktaki amaç bu kişinin anlık ve kazara öğrenme yaşamasıdır. Öğrenme bilinci oluşan insan öğrenme olanaklarının farkına varmaya başlar.

Planlı öğrenme : Planlı öğrenme bilinçli olarak yapılan bir amaçtır. Önemli farkı, istenen sonucun öğrenme olmasıdır. Kişi ortama öğrenme niyetiyle ileri dönük olarak girer.

Öğrenen organizasyon oluşturmadaki anahtar noktalardan biride planlı öğrenmeyi bir çaba ile arttırmaya çalışılmasıdır. Bir durum ya da deneyimden neler öğrenebileceği konusunda önceden düşünülürse, öğrenme herhangi bir ortamda gerçekleştirilebilir. [3]

Öğrenerek kendini yenileyen, değişen ve güncel olabilmeyi başaran öğrenen organizasyonlar, hedeflerine daha kolay ulaşmakta, uygulamak istediklerini daha çabuk hayata geçirebilmektedirler.

1.3. Öğrenme Aşamalar

Bilinçsiz yeterlilik : Ne bilmediğimizi bilmediğimizdir. Bilgisizlikten dolayı rahatsızlık duyulmaz.

Bilinçli yetersizlik : Bilmediğimizin farkına vardığımız aşamadır. Bu aşamada kişi stres ve hayal kırıklığı yaşar.

Bilinçli yeterlilik : Hangi durumlarda hangi araçların kullanılacağını bilme aşamasıdır.

Bilinçsiz yeterlilik : Alışkanlık, sürekli deneme ile öğrenen kişi bu aşamaya ulaşır. En önemli tehlikesi, alışkanlıkların etkisi ile en iyi yol benim yolum denilmesi ya da kişinin sıkılması, Daha ileriki durumlarda hantallaşma ve verimsizlik baş gösterebilir. [4]

Bilinçsiz yeterlilik bilinci : Kişisel gerçekliğe varan kişi, artık iş konusunda zorlayan ne varsa onun üzerine gidebilir. Bu aşamaya varan kişi yaşamın her anından tat ve anlam bulacaktır. Bu aşamaya ulaşmak için gerekli sabır ve azim herkesten beklenemez.

2. Etkin Öğrenme

Etkin öğrenme yaklaşımı, öğrencileri pasif alıcılar değil, öğrenerek kendi yaşamlarını şekillendiren bireyler olarak görmektedir. Öğrenciler yalnızca oturarak öğrenemezler, bu nedenle sınıfta dinlemekten daha fazla şeyler yapmalıdırlar. Okumalı, yazmalı, konuşmalı, tartışmalı, geçmiş yaşantılarla bağlantılar kurmalı, edindiği bilgiyi günlük yaşamında

uygulamalı ve problem çözmelidir. Başka bir deyişle öğrenciler, öğrendiklerini kendine mal etmelidir. Bilgiyi içselleştirmelidirler.

2.1. Etkin Öğrenmenin Yararları

Bu yaklaşımı etkili bir biçimde kullanan öğretmenler etkin öğrenmenin yararlarını şu şekilde belirtmektedirler:

- Yavaş öğrenenlere ve üstün yetenekli öğrencilere daha çok zaman ayırmayı sağlar.
- Öğrencilerin özdenetim geliştirmelerine yardımcı olur.
- Sınıf içi ve dışındaki olumsuz davranışları azaltır.
- Yeni öğretmenlere sınıf yönetiminde yardımcı olur.
- Dışsal pekiştireçlerden içsel pekiştireçlere geçişi sağlar.
- Yaşam boyu öğrenmeye olanak verir.

Öğrenciler etkin öğrenme sürecinde karar vermeyi ve sorumluluklar almayı öğrenmektedirler. Bunun da ötesinde öğrenciler bu strateji ile öğrenmeyi öğrenmeye olanağına kavuşmaktadırlar. Çeşitli deneysel araştırmalar etkin öğrenme ile öğrenmeyi ve düşünmeyi öğrenmenin özellikle az başarılı öğrencileri etkilediğini ortaya koymuştur. Okullarda genellikle en iyi öğrencilerin etkin olması beklenmektedir. Ancak etkin öğrenme bu bakış açısını değiştirmiştir. Daha az başarılı olan öğrencilerin öğrenme performansı, öğrenmeyi ve düşünmeyi öğrenme sayesinde önemli ölçüde artmıştır. Etkin öğrenme öğrenciler için olduğu kadar öğretmenler için de gereklidir. Öğrencilerin motivasyonu arttığı ve etkin hale geldikleri için sınıf disiplini problemleri de azalmaktadır.

2.2. Etkin Öğrenmenin Özellikleri

Öğretimsel açıdan bakıldığında, etkin öğrenmenin özellikleri şunlardır:

- Öğrenciler araştırmaları için bilgi kaynaklarını kendileri kullanmaktadırlar.
- Öğretmenler ve öğrenciler değişik kaynaklardan bilgi toplamakta ve organize etmektedirler.
- Öğrencilerin bilgileri örgütlemelerine ve sunmalarına önem verilmektedir.
- Öğrenciler projelerinde bireysel ve grup sorumluluğunu taşırlar. Her öğrenci farklı konuda ama birbiriyle ilgili ve grup projesine katkıda bulunacak biçimde çalışmaktadırlar.
- Öğrenciler bilgileri paylaşmakta, etkileşimde bulunmakta ve ortak bilgi üretimi için işbirliği yapmaktadırlar.

Etkin öğrenciler daha istekli, konu hakkında daha fazla düşünen, yeni bilgilerini önceki bilgileriyle bütünleştiren kişilerdir.

Etkin Öğrenmede Öğrenci Etkinlikleri ; Olası hedef ve etkinlikleri düşünür, bireysel öğrenme hedeflerini seçer, kendine güvenir ve güvenini artırır. Öğrenme etkinliklerini seçer ve planlar. Kendisini motive eder, uygun bir başlama stratejisi vardır; dikkatini toplar, önceki öğrenmelerini kullanır, Okur, dinler, analiz eder. İlişkiler kurar, bir şema oluşturur. Yeni bir durum için olası uygulamaları düşünür, uygular. Kendi cümleleri ile ifade eder ve sentez yapar. Yeni bir strateji dener. Bu kez başarmak için olası durumları düşünür. Öğrenme sürecini değerlendirir. Kendi performansı hakkında karar verir. Gelecekteki ödülleri düşünür. Çalışma araları verir.

Etkin öğrenmenin kullanıldığı bir sınıfta beş nitelik göze çarpmaktadır; güven, enerji, özdenetim, gruba ait olma ve duyarlı olma.

- *Güven* : Kendine güvenen ve öğrenmeye hazır olan öğrencilerin kendilerine saygı duydukları görülmektedir, kendilerini sınıfta güvende hissederek, rahattırlar, insan olarak değerleri başarı ya da ödüle bağlı değilmiş gibi her yarışta kazanma ya da herkesi memnun etme endişesini taşımazlar.

- *Enerji* : Öğrenciler bir şeylerle meşguldür, katılımcıdır. Bekleyen, sıkılan ya da zamanını boşa geçiren kimseye rastlanmaz. Öğrenciler saate bakmazlar, dersin bitmesini beklemezler.

- *Özdenetim* : Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur. Kendilerini yönetirler ve güdülerler. Kendi seçimlerini yaparlar, çalışmalarını başlatıp, bitirir ve mümkünse çalışmalarını kendileri düzeltirler. Öğrenciler kendi hızlarını kontrol etmekte ve çalışmalarını yönetmektedirler.

- *Gruba Ait Olma* : Öğrenciler yönetici personelle ve diğer öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmuşlardır, birbirlerini dinlerler. Kabul ederler ve edilirler. Saygı görürler ve saygı duyarlar. Reddedilme ya da uzaklaştırılma hissetmezler.

- *Duyarlı Olma* : Öğrenciler düşünceli ve uyanıktır; sınıfta neler olduğunu bilirler. Dikkatli, meraklı, yaratıcı ve gayretli öğrenciler göze çarpar.

2.3. Etkin Öğrenme ve Program Geliştirme

Etkin öğrenme sürecinin program geliştirme öğeleri açısından özellikleri şunlardır: Hazırlık; Hedef saptama, planlama, bireysel başlama noktalarının farkında olma, motivasyon. Uygulama; içerik çalışması, yazma, hatırlama, anlama, diğer bilgilerle ilişki kurma, bilgiyi araştırma, sonuçları sunma. Değerlendirme; süreç ve ürün, kendini değerlendirme/öğretmen değerlendirmesi/birlikte değerlendirme.

Etkin öğrenme yaklaşımının etkisinin araştırıldığı Northern Arizona Üniversitesi ile Montana Üniversitesi'nin biyoloji bölümlerinde öğrencilerin biyoloji kavramlarını öğrenmelerinin yanında, problem çözme sürecini kullanabilmeleri, etkili bir biçimde iletişim kurmaları ve biyolojiye karşı olumlu tutum geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu kavram sanat eğitimi veren kurumlarda yeni değildir, ama fen bilimleri fakülteleri için oldukça yenidir. Kalabalık sınıflarda etkin, araştırmaya dayalı ve işbirlikçi öğrenme stratejileri etkili bir biçimde kullanabilmektedir.

Bu araştırmada biyoloji dersini geleneksel eğitimle alan öğrencilerle, öğrenme sürecine etkin olarak katılan öğrencilerin öğrenmeleri karşılaştırılmıştır. Geleneksel öğretim alan gruptakiler tartışmalara sınıf olarak katılmışlardır. Etkin Öğrenme grubundakiler ise, işbirlikçi gruplar oluşturarak, birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olmuş ve grup tartışmalarını sınıfa sunmuşlardır. Sonuçlar incelendiğinde; etkin olarak öğrenmeye katılan öğrencilerin özyeterlik ve süreç becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu öğrenciler öğrenme ortamını, eğlenceli, arkadaşça ve dinamik olarak nitelenmişlerdir. Değerlendirme için çoktan seçmeli testler yerine; öğrenci yorumları, grup çalışması ürünleri, biyoloji ile ilgili konuşmalar ve yazılar kullanılmıştır. Önemli gelişmelerden birisi de; etkin öğrenciler başta kullandıkları bilgi düzeyi soruları yerine uygulama, analiz ve sentez gerektiren sorular sormaya başlamışlardır.

Etkin öğrenme yaklaşımı eğitim programının özellikle eğitim durumları ve değerlendirme öğelerini etkilemektedir. Öğrenci merkezli olduğu için geleneksel öğretim yaklaşımlarının değiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenin anlattığı, konuştuğu başka bir deyişle etkin olduğu ortamdan öğrencinin okuduğu, yazdığı, tartıştığı, öğrendiğini günlük hayatında kullandığı bir öğrenme ortamına geçiş söz konusudur. Hatta öğrenme ortamı sınıf dışını da kapsamaktadır.

İşbirlikçi gruplarla öğrenme, etkin öğrenmenin önemli öğelerindedir. Özellikle ikili gruplar tercih edilmektedir. Öğrencilerin öğretmen yerine, arkadaşlarından yardım alması ve tartışması desteklenmektedir. Bundan öğretmen rolünden de değişiklikler olduğu

anlaşılmaktadır. Ayrıca etkin öğrenme sınıflarında öğretmen, öğrencilerine birey olarak değer vermekte, onların yanında olduğunu ve saygı duyduğunu her fırsatta göstermektedir.

Etkin öğrenme öğrenmeyi öğrenme ve yaşam boyu öğrenme kavramlarını da beraberinde getirmektedir. Çünkü kendi öğrenmesinde karar verme sürecine katılan, kendi öğrenmesini yönlendiren ve değerlendirebilen öğrenci, öğrenmesini yönettiği gibi bu öğrenmeyi okul bittikten sonra da uzun yıllar devam ettirebilmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak programın içeriği konu merkezli yaklaşımdan; öğrenci ilgilerine, ihtiyaçlarına ve etkinliklerine kaymaktadır. Sarmal programlama yaklaşımı kullanıldığı için öğrenci konuyu bir defada öğrenme zorunluluğundan kurtulmuştur. Konulara tekrar tekrar dönülerek her öğrencinin kendi hızında öğrenmesine olanak tanınmaktadır. Etkin öğrenmede ev ödevleri de değişiklik göstermektedir. Geleneksel sınıflarda olduğu gibi her öğrenci aynı miktarda ödev yapmak zorunda değildir. Başka bir deyişle ev ödevlerinde de seçim yapabilmektedir.

Değerlendirme ögesi de etkin öğrenme kavramından etkilenmektedir. Kalem-kağıt testleri yerini süreç değerlendirmeye, öğrenci dosyalarına, grup çalışmalarının yaratıcı etkinliklerle sunulmasına bırakmıştır. Ayrıca öğrenciler hem kendi öğrenmelerini hem de arkadaşlarının öğrenmelerini değerlendirebilmektedir. Etkin öğrenme her düzey ve her konuda uygulanabilecek oldukça pratik stratejileri içermektedir. Bu planlaması ve uygulaması zor olmayan etkinliklerle, özellikle ülkemizdeki kalabalık sınıflarda öğrencilerin öğrenmeye etkin biçimde katılmalarını, öğrenmeyi anlamlı hale getirmelerini, öğrendiklerini yaşam boyu devam ettirmelerini sağlayabiliriz.

2.4. Etkili Öğrenme Ortamlarının Oluşturulmasını Etkileyen Etkenler

Etkili öğrenme ortamlarının oluşmasını etkileyen etmenlere geniş bir açıdan bakmakta yarar vardır.

Genel olarak konuyla ilgili etkenleri,

1. Sistem etkeni
2. İnsan etkeni
3. Program ve maddi şartlar biçiminde üç başlıkta toplamak mümkündür.

2.4.1. Sistem Etkeni

Eğitim programlarımız 20.yüzyılın ilk yarısındaki klasik davranışçı kurama göre biçimlendirilmiştir. Örneğin ilköğretim programımızdaki hedefler ve bağlı davranışlar davranışçı kuramın etki-tepki bakış açısına göre düzenlenmiştir. Oysa eğitim ve psikoloji alanında son yirmi yılda öylesine gelişmeler olmuştur ki, klasik davranışçı akım geride kalmıştır.

Sistemle ilgili bir başka sorunumuz da mantık sorunudur. Bizim müfredatımız büyük ölçüde klasik mantığa ve kısmen de modern mantığa dayalıdır. Bundan dolayı, tümevarımsal mantık aşırı derecede öne çıkmaktadır. Oysa tümevarımsal mantığın sisteme tümüyle hakim olması, bilimin ve yaratıcılığın önünde ciddi bir engeldir. Örneğin müfredatta yer alan basitten karmaşığa parçadan bütüne anlayışı bilimsel düşünmenin gelişmesi açısından son derece zarar vericidir ve katı ezberciliğe yol açmaktadır.

Öğretim programlarımızın bilişsel boyutu, duyuşsal ve psiko-motor boyutlardan fazlasıyla baskındır ve duyuşsal hedefler ihmal edilmektedir. Bunun sonucunda sürekli birbirlerini iten, kavga eden, kendini denetleyemeyen, saygı problemi olan çocuklar karşımıza çıkıyor. On yıl sonra disiplin bizim temel problemimiz olacak gibi görünüyor. Bunun için öğrenci sayısı 400'ü geçmeyen mahalle okullarına dönmek şarttır.

2.4.2. İnsan Etkeni

Çocuklarımızın öğrenme ve çalışma arzusu duymamalarının başlıca nedeni, okullarımızda uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerin çocukların doğasına uygun olmamasıdır. Çocuklar bazı hedeflere ulaşabilmek için çalışmak "zorundadırlar". Aileler okulda verilen zorunlu konuları niçin öğrenmeleri gerektiği konusunda çocuklarını ikna etme yarışındadırlar. Öğrenmek, bireyin yaratılıştan sahip olduğu merak ve keşif duygularını besleyen eğlenceli bir iş olacağına, sanki bir vatandaşlık ve aile ödevi gibidir. Tüm amaç konuları yetiştirmek ve bitirmektir.

Öğrencilerin doğasını anlamadan geleneksel anlayışlarla sürdürülen eğitim motivasyon ve başarı sorunlarına yol açmaktadır. Herhangi bir şeyi öğrenmekten zevk almak entelektüel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç insanoğlunun en üst düzeydeki gereksinimidir. İnsanların en temel ihtiyaçları, öncelik sırasıyla fizyolojik, güvenlik, ait olma-sevgi, saygı-takdir ve kendini gerçekleştirilmedir. Bir şeyi öğrenme ihtiyacı ilk dört ihtiyaç tamamlandıktan sonra ortaya çıkar. Eğer bir çocuğun sözü edilen temel ihtiyaçları evde ve okulda karşılanmıyorsa öğrenme, bilme ve keşfetme arzusundan söz edilemez.

2.4.3. Program ve Maddi Şartlar

Ülkemizde anne-babaların, öğretmenlerin, yöneticilerin üzerinde ortak olarak anlaştıkları konulardan biri, programın yoğun ve yüklü olmasıdır. Bu yoğunluk öğretmenler ve öğrenciler üzerinde bıkırtıcı bir etki uyandırmaktadır. Gelişmiş ülkelerde okuma yazma 1-2 yıla yayılırken bizde üç ayda öğretilmesi bir başarı gibi algılanmaktadır. Kitap okuma alışkanlığının gelişmemesinde bu aceleciliğin büyük rolü vardır. Öğrencilerin yaklaşık %30'u cümle yönetimine beyin yapısı bakımından uygun olmadığı halde okuma-yazmayı tüm öğrencilere bu yöntemle öğretmeyi zorunlu tutuyoruz. Araştırmalar sabah uyandıktan yaklaşık iki saat sonra zihnin öğrenme için uygun hale geldiğini gösteriyor ama, okullarımızda sözde en önemli dersler çocuklar iyi anlasın diye ilk saatlere konuluyor. Verilen bilgi aynı anda beynin iki ayrı lobunu etkin kılmayı gerektiriyorsa bu bilginin öğrenilme ihtimali çok zayıflamaktadır.

Araç ve gereçlerin eğitim-öğretim etkinliklerinin sağlıklı yürütülmesi için ikincil bir öneme sahip olduğunu düşünüyorum. İnsanları eğitmeye başlamak için yüksek teknoloji bilgisayarların icat edilmesini ya da onlara sahip olmayı beklemek doğru bir anlayış olamaz. Her koşulda eğitim adına nitelikli çalışmalar yapmak mümkündür. Bunun için öncelikle bu ön yargıları kırmak ve öğretmenlerin eğitimini sağlamak durumundayız.

Sonuç

Aktif (Etkin) öğrenme yöntemiyle;

- a) Öğrencinin öğrenme ile ilgili kararları alması
 - Nasıl öğreneyim
 - Neyi öğrenemedim
 - Zamanı nasıl kullanayım
 - Hangi stratejileri kullanayım
- b) Öğrencinin zihinsel yeteneklerini kullanması
 - Bilgiyi keşfetme
 - Soru sorma
 - Anlam çıkartma
 - Hayal kurma

- Sentez yapma
- Değerlendirme sağlanabilmektedir.

Aktif (Etkin) öğrenme öğrencide;

- Başarıyı arttırır
- Amaç ve eyleme yöneltir
- Özgüven kazandırır
- Kavrama becerisini geliştirir
- Var olan bilgiyi sorgulamayı
- Yeni stratejilerin gelişimini
- Motivasyonun, yaratıcılığın ve kişiler arası ilişkilerin gelişmesini
- Okula ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar
- Takım olma ve iş becerisinin gelişimini
- Etkili düşünme becerileri kazanımları sağlar
- Yeni ve farklı ürünler düşündürür.

Etkin öğrenme, kurmacılık, çoklu zeka kuramı ve işbirlikçi öğrenme ile kullanılabilir bir yaklaşıdır. Beynin sağ ve sol loblarının birlikte kullanılmasının gerektiren bir öğrenme yaklaşımıdır. Kalabalık sınıflarda kullanılabilen ve pek çok pratik etkinlik içeren etkin öğrenme, eğitim ortamlarında hem öğretmen hem de öğrencileri katılımcı kılacaktır. Bu bağlamda etkin öğrenme, proje tabanlı öğrenme yaklaşımı içerisindeki en temel öğelerden birisi olacaktır.

Kaynaklar

- [1] Telman, N., (1997), "*Öğrenen Organizasyon Yaratmak*", İstanbul, TÜSİDE..
- [2] Çam, S., (2002), "*Öğrenen Organizasyon ve Rekabet Üstünlüğü*", İstanbul Papatya Yayıncılık.
- [3] Çam, S., (2000), "*Öğrenen Organizasyon Yoluyla İşletme Stratejilerinin Başarısının Artırılması*", İstanbul, M.Ü.S.B.E. İşletme Anabilim Dalı Yönetim Organizasyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- [4] Braham, B., J., (1998), "*Öğrenen Bir Organizasyon Yaratmak*", İstanbul, Rota Yayınevi.
- [5] Yazıcı, S., (2001), "*Öğrenen Organizasyonlar*", İstanbul, Alfa Kitabevi.